

Jonas Paulius antrasis: visa jungiančios asmenybės paslaptis

KUN. KESTUTIS TRIMAKAS

Tęsinys iš balandžio 16 d.

Bažnyčios atnaujinimas

Bažnyčios atnaujinimą, pradėtą II Vatikano susirinkime, Jonas Paulius II tęsė toliau. Jis tai vykdė keliais frontais. Nemaža dalimi jis tikėjosi tai atlikti – ar bent pažadinti – lankydamas katalikiškus kraštus. Kiekvienam kraštui jis galėjo pasakyti kažką ypatingą, to krašto žmonėms tame istorijos tarpsnyje. Taip, pavyzdžiui, Lietuvoje žmonėms, neseniai išsilaivinusiems iš sovietų valdžios jungo, jis kalbėjo temomis apie reiką apsisvalyti ir nurodė, ką jie gali rasti katalikų tikėjime ir patame Kristuje. Pradiniuose vizituose Lenkijoje jis kvėpė laisvės norą ir atsišiemimą į katalikų tikėjimą, o vėliau, jau išsilaivinus, nurodė 10 Dievo įstatymų, kaip įgyta laisvė tinkamai panaudoti.

Dar didesnės pastangos sutelktos apskritai į visos Bažnyčios atnaujinimą. Tam pasitaravo: 1. jo skelbiamos enciklikos ir kiti raštai; 2. bendro pobūdžio planuojami įvykiai ir 3. Bažnyčios struktūroje atskiras sritis stiprinančios pastangos.

Enciklikų tikslas buvo kaip tik šis: atkreipti Bažnyčios dėmesį į svarbią sritį ir sudaryti gaires laikysenai ar veiklai. Dvasiniam atnaujinimui, ypač tiko teologinės–pastoracinės enciklikos. Popiežius nurodė teologinę Tikrovės gelmę: Jėzaus Kristaus tapimas žmogumi (*Redemptor hominis*), Jėzuje Kristuje apsišiemęs Dievo Tėvo gailėtingumas žmonėms (*Dives in misericordia*), Šventosios Dvasios veikla Bažnyčioje (*Dominum et vivificantem*), švč. Marijos vaidmuo žmonėms (*Redemptoris mater*), Jėzaus veiksmingas pasilikimas Bažnyčioje (*Eucharistia de Ecclesia*).

Planuojami įvykiai. Pamaldumui žadinti popiežius skelbė visuotinai Bažnyčiai taikomus metus, kad jie būtų atitinkamai minimi ir švenčiami: pvz. Šventieji atgailos metai, Marijos metai, Rožinio metai, Eucharistijos metai, o, žinoma, patys svarbiausi buvo Dievo Sūnaus gimimo jubiliejiniai metai (2000) su trijų metų pasiruošimu.

Stiprinamos Bažnyčios struktūros. Omenyje čia turime tas Bažnyčios sritis, kurios buvo reikalingos atitinkamų reformų, pritaikymo šioms laikams, pavyzdžiui: naujasis Bažnyčios katekizmas suaugusiems

(1992), naujas Bažnyčios įstatymų kanonas (1983), kunigų tinkamiesiems ruošimas seminarijose, katalikų universitetų išlaidų dvasinis atnaujinimas ir kt.

Vyskupų kolegiškumas

Praeityje Katalikų Bažnyčia buvo stipriai paveikta centrinis valdymas, t.y. visa valdoma sistema – pagal anuometinį monarchinį modelį. Keičiantis laikams, monarchijos buvo pakeistos demokratinėmis respublikomis. Savo Bendriją steigdamas, Jėzus išaukštino apaštalus (vyskopus), o iš jų tarpo išskyrė apaštalą Petrą (popiežių). Toks tvarkymas suteikia tam tikro lankstumo: galima turėti monarchinį, bet galima turėti ir kolegišką, daugiau demokratinį. II Vatikano susirinkimas pasisakė gan aiškiai: išlaikant popiežiaus primatą, naudoti – vyskupų kolegiškumą (pasisakoma ir už pasauliečių įnašą). Pats Karolis Wojtyła pasisakė už vyskupų kolegiškumą. Tad gal pati didžiausia kritika jam yra nukreipta į tai, kad jis to didesnio demokratiškumo – ar bent vyskupų kolegiškumo – savo popiežiaavimo metu pakankamai neįvedė, bet išlaikė centrinę valdžią iš Vatikano visai Bažnyčiai.

Faktai rodo ir viena, ir kita. Popiežius skatino ir su vyskupais įvedė kraštų vyskupų konferencijas, jų sinodus, visos

Tie žmonės, kuriems labiausiai reikia mūsų, iš tikro yra tie, kurių mums labiausiai reikia. Karolis Wojtyła

Bažnyčios sinodus specialiems klausimams. Kiti faktai rodo ir tam tikrą centrinę priežiūrą: pavyzdžiui, liturgijoje ir teologijos priežiūroje. Klausimas su dėtinesnis, negu paviršiuje matyti. Tačiau tenka pastebėti, kad kai kurie kraštų vyskupai „atleido vadeles“: teologai skelbė savo asmenines nuomones Bažnyčios vardu, o kai kurie vyskupai tylėjo... Kai kurie vyskupai buvo „užsimerkę“, kai jų vyskupijų seminarijos įsileido klaidas dėsčius destrytojus. Tas pats su tariamai „katalikų“ universitetais. Ne visos negerovės išvalytos, atstatytos, bet faktai rodo, kad kai kuriems vyskupams trūko ir trūksta atsakingumo. Vyskupo tarnyba Kristui ir žmonėms, o taip pat kolegiškumas reikalauja atsakomybės. Kitaip jis veda į tikėjimo išskydimą ir Bažnyčios „sutrumpėjimą“.

Tačiau yra gerų vaisių iš kraštų vyskupų sinodų, iš visos Bažnyčios vyskupų sinodų specialiems klausimams, o kai kada ir nesulaukiama norėtų vaisių, kaip, pavyzdžiui, iš Europos vyskupų, vadinamos „Eurosino“ (1991), dėl sunkių patiemų vyskupams iš rytų ir vakarų vieni kitų padėti suprasti.

Moterų klausimu

Moterų klausimu popiežius turėjo aiškiai teigiamą nusistatymą, pagrįstą Šventuoju Raš-

tu: atsišiemiantį į Jėzaus pagarbą laikyseną jų atžvilgiu ir Dievo sutvėrimu žmogaus, panašaus į save, kaip vyro ir moters. Lygibė, abiejų kilnumas ir viens kito papildymas. Tai jis išdėstė savo apaštališkame laiške moterims *Mulieris dignitatem* (Moters kilnumas, 1988). Apaštalo Pauliaus teiginį „Moterys, būkite klusnios savo vyrams, lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmogaus galva“ (Ef 5, 22–23) Jonas Paulius II pataisė: tai ne vienpusiškas, bet abiejų „tarpusavis klusnumas iš pagarbos Kristui“, tarpusavę meilė ir atsidavimas pagal vyrui Jo rodomą pavyzdį, nes „Jis mylėjo ir... atidavė save“ (Ef 5, 26).

1995.06.25 kalboje, nurodęs Jėzaus pagarbą moterims, kurios pagal to laikotarpio laikyseną buvo tikrai diskriminuojamos, popiežius teigė, kad „šis Viešpaties nusistatymas buvo nuoseklus protestas prieš visą, kas pažeidžia moters kilnumą. Eidama savo Steigėjo pėdomis, Bažnyčia tampa šios (biblinės) tiesos įsitikinusia nešėja. Jei amžiams tekant kai kuriuo metu jos (Bažnyčios) vaikai kai kada negyveno tuo įsitikinimu, tai duoda pagrindo giliam apgailestavimui“.

1995.09.03 kalboje popiežius pasakė: „Šiandien kreipiuosi į

visą Bažnyčios bendruomenę puoselėti moterų dalyvavimą visose jos vidinio gyvenimo srityse“. Popiežius toliau pritaria Bažnyčios sinodo 1987 m. sprendimui, kad „be diskriminacijos moterys turi būti Bažnyčios gyvenimo dalyvės, tiek patariant–konsultuojant, tiek sprendimo procese“. Toliau popiežius kalba apie didelę naudą, kai „moters genijus bus pilnai įsijungęs į jos (Bažnyčios) gyvenimo įvairias sritis“. Ta pačia proga jis mato jų teigiamą įnašą, dalyvaujant pastoracijoje, liturgijoje (prie altoriaus), bet stabteli: „išskyrus tame darbe, kuris atitinkamai priklauso kunigui“.

Tenka pripažinti, kad čia yra riba, ties kuria popiežius sustojo. Jo supratimu, moteris negali priimti kunigystės.

Jis kėlė ir ryškino moters, kaip vyrui lygios partnerės, vaidmenį santuokoje, jos fizinę ir dvasinę motinystę, o taip pat jos galimą ir reikalingą, teigiamą įnašą į visuomenę ir Bažnyčią. Jis rado reikala moterų atsišpausyti (ir tai ne vieną kartą), kad praieityje ribotos „kultūros“ paveikiama, net Bažnyčia tinkamai neįvertino moterų, jų pašaukimo ir įnašo.

Siekiant krikščionių vienybės

II Vatikano susirinkimas buvo sušauktas, siekiant krikš-

čionių vienybės. Jonas Paulius II toliau dėjo pastangas, kad pradėtas ekumeninis darbas neštų vaisius. Visai krikščionijai ruošiantis paminėti 2000 metų sukaktį, jis skatino katalikų Bažnyčią valytis nuo praeities klaidų, papiktinimų ir kalčių. Kur reikėjo, atsiprašė. Kas rodė norą, su tuo susitikdavo; plėtė pokalbius. Kur tik buvo įmanoma, mezgė ryšius – žmogiškus, asmeninius ar net dvasinius, religinius, krikščioniškus.

Liuteronai. Pirmiausia, pradinio reformatoriaus Liutero atžvilgiu, popiežius pripažino Liuterį turėjus „gilų religinį jausmą“ ir kad jo „kvietimas Bažnyčios reformai pradžioje buvo apeliavimas atgailon ir atsinaujinimui“, i kuri „kai kurie Bažnyčios autoritetai neatsakingai nesiteikė atsiliepti“. Deja, popiežius pripažino, kad vėliau, vedinas aistros, „kritikuodamas katalikų Bažnyčią, Liuteris nuėjo per toli“.

Rodydamas bendrą norą taikytis ir vienytis, popiežius atsilankė liuteronų bažnyčioje Romoje 1983 m., kurioje jis meldėsi Liuterio sukurtos maldos žodžiais už Bažnyčios vienybę. Del to ryšiai tarp katalikų ir liuteronų yra tapę nuširdesni. Teologinėse diskusijose aiškinamasi, ką būtų galima kartu pripažinti tikėjimo dalykuose.

Anglikonai. Su anglikonais randama daugiau panašumų. Tik paskutiniu metu tarp pačių anglikonų atsirado tam tikro nesutarimo (pavyzdžiui, homoseksualų vedybų atžvilgiu), taip kad tie nutolimai nuo pagrindinės moralės pasunkina sutartumą.

Ortodoksai. Yra įvairių ortodoksų šakų. Sunkiausia yra su Maskvos patriarchu Aleksu. Sovietų vadovai Gorbaciov ir Jelcin kvietė popiežių atsilankyti Rusijoje, bet Maskvos patriarchas statė savotiškas, ne-realias ir neteisingas sąlygas. Rusijoje sustabdyti ortodoksų viliojimą, o taip pat jų persekiojimą Ukrainoje. Prez. Putin Jono Pauliaus II nekvieta.

Pasaulinė Bendrijų asamblėja paskutiniu metu pakeitė savo veiklos tikslą. Užuo toliau ieškojusi krikščionių vienybės, ji pasiskelbė veikianti pasaulio ekologijai pagerinti.

Kitų religijų žmonės

Jonas Paulius II pirmiausia tiltus statė atgauti pasitikėjimą ryšiams su visa žmonija. Pripažindamas Bažnyčios praeities klaidas, jis atsiprašė moterų už ilgametę jų diskriminaciją, žydų – už antisemitizmą, už kryžiaus karus, už krikščionių skilimą, už inkviziciją, už Galilėjo pasmerkimą. Tada siekė dvasinio ryšio su kitų religijų žmonėmis, ypač tais, kurie išpažįsta vieną Dievą.

Išrinktoji tauta. Popiežius rado bendrą kalbą su žydais. Jis juos pavadino: „mūsų vyresnieji broliai“ (nes jie buvo Dievo išrinktoji tauta). Jis aplankė

žydų sinagogą Romoje, o Vatikanui pasisekė užmegzti diplomatinis ryšius su Izraeliu.

Su musulmonais yra sunkiau užmegzti ryšį, tačiau čia popiežius yra padaręs reikšmingą gestą. Jis yra pirmas popiežius istorijoje, kuris aplankė musulmonų mečetę ir kuris kalbėjo didžiulei musulmonų jaunimo miniai.

Su indų vadovais taip pat yra palaikomi ryšiai, tik jie reti ir ne tokie tamprūs. Didžiulis religijos vadovų susibūrimas bendram pokalbiui ir bendrai maldai už taiką buvo surengtas popiežiaus iniciatyva Asyžiuje.

Knygos

Kas Karoliui Wojtylai yra asmeniškai savita, tai – jo asmenybė, jo būdo stilius ir jo asmeniškai (neoficialūs) raštai, sukelti į knygas. Vartydami ir skaitydami jo knygas – tiek poeziją, tiek vaidinimus, tiek memuarus ar idėjų pynes – randame jį patį. Deja, šį kartą tenka tik greitosiomis pavartyti jo puslapius.

Jo asmeniui artimos – dvi autobiografinių prisiminimų knygos: *Dovana ir paslaptis* (1996, apie jo kunigystę iki to laiko, kai tampa vyskupu) ir *Kelkime, eime* (2004, apie jo vyskupavimą, iki tampa popiežiumi).

Jo pokalbių (interviu) knygos: *Žengiant per vilties slenksčius* (1994, atsakant į žurnalisto Vittorio Messorio klausimus) ir *Atmintis ir tapatybė* (2005, kalbant su dviem intelektualais apie XX ir XXI amžių visuomenės reiškinius).

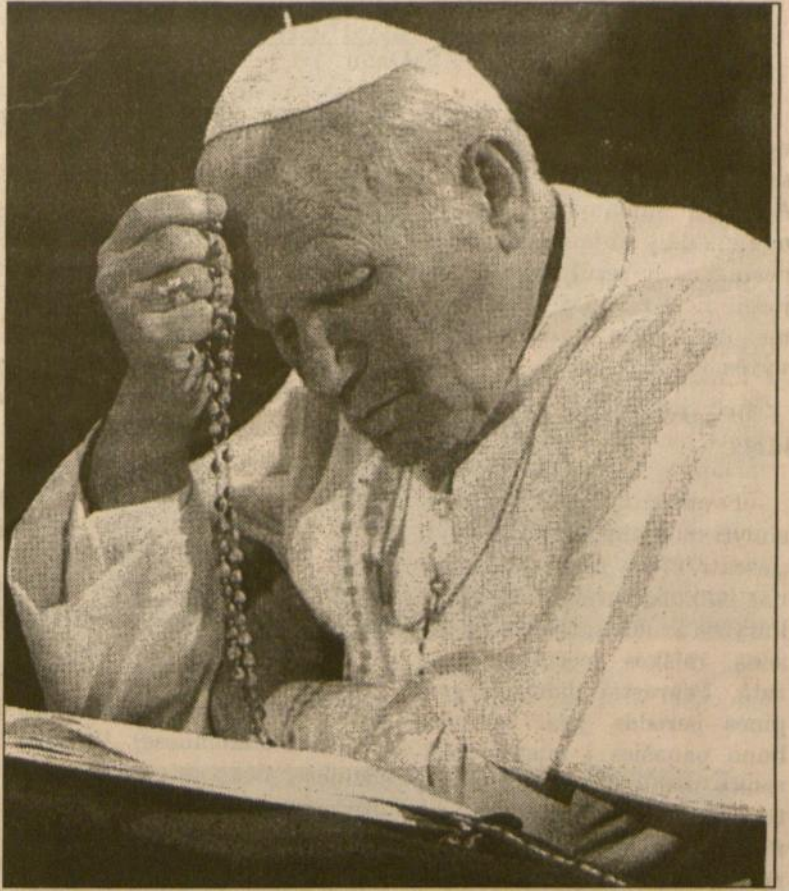
Papildome jo rimtesnių, jau anksčiau paminėtų filosofinių knygų sąrašą (*Meilė ir atsakomybė, Asmuo ir veiksmas*) trečia – *Atsinaujinimo šaltiniai* apie II Vatikano susirinkimo nutarimų pritaikymą pastoracijoje. Grynai religinėje knygoje, pavadintoje *Prieštaravimo ženklas*, yra sutelktos Gavėnios susikau-pimo konferencijos, kurias jis skaitė popiežiui Pauliui VI ir Vatikano kurijos nariams 1976 metais.

Prie poezijos pridėdame dar poetinės meditacijos rinkinį *Romos triptiką* (2003).

Ypatingą dėmesį dar noriu skirti šiai knygai.

Kūno teologija

1997 m. buvo išspausdinta knyga kiek neįprastu pavadinimu *Kūno teologija*. Tą temą jis buvo vystęs savo 1979–1984 m. bendrų audiencijų 129 kalbose. Jų turinys yra toks. Dievas apreiškė, kad Jis „sutvėrė žmogų pagal savo paveikslą... vyrą ir moterį“ (Pr 1, 27). O per Jėzų Jis apreiškė, kad Jis yra Vienas Trijuose Asmenyse: Gimdantis (Tėvas) dovanoja Save Gimstančiam (Sūnui), kuris dovanojasi Jį Gimdančiam, o jų tarpusavę meilė yra Šventoji Dvasia. Šią nuostabią meilės vienybę pavaizduoja žmonės: vyras ir moteris lyčių jungtimi

Popiežius Jonas Paulius II.

dovanojasi vienas kitam, o jų dovanojimosi vaisius yra kūdikis. Tai „kūno teologija“. Nesistebėtina, kad tai, kas yra taip šventai prasminga, yra taip stipriai žmogaus priešosvedžiojoje atakuojama ir bandoma iškreipti.

Ši tema yra Dievo apreiškimo pagrįsta. Ilgą laiką krikščionijoje vyravo ne ji, bet manichėjizmo (pasauležiūros, kad materija ir kūnas yra blogi) paveikta nuomonė. Tad ši popiežiaus Jono Paulius II „kūno teologija“ yra laikoma krikščioniška lyties „revoliucija“.

Asmenybės paslaptis

Daug su popiežiumi bendravęs, jo pasirinktas viešųjų kelionių planuotojas, buvęs psichiatras Navarro, atidžiai jį stebėjęs, artimai pažinęs, Joną Paulių II apibūdina kaip abstraktų, racionalų filosofą ir drąsiai jausmingą poetą. Tai dviejų skirtingų tipų retas derinys, intensyviai sveikas ir be jokio psichologinio konflikto.

Nors tik vieną kartą iš arti matęs, iš pagarbos prieš jį suklupęs, bet apie jį skaitęs, gvilidenęs jo raštus, šį šventąjį kukliai apibūdina, kaip pilnutinio žmogaus savybių derinį, kuris persiima abiejų žmogiškų – vyriško ir moteriško – polių ypatybėmis: moteriško – dėmesio asmenims, jausmams, intuicijai; vyriško – dėmesio dalykams ir idėjoms, protinio, logiško tikslingumo ir organizavimo.

Šitame vidiniame derinyje glūdi atsakymas, kodėl jis tapo taip artimas kiekvienam... ir visiems sutiktiems žmonėms. Jis gyvena ir veikia visuotiniame tikėjime (pagal J. W. Fowler, tai brandžiausia tikėjimo stadija; plačiau žr. mano knygą *Tikint brestis. II. Asmeninio apsisprendimo psichologija*, p. 56–58, 178–197). Kaip Motina Teresė iš Kalkutos yra žmonių visuotintoja gailėtingumo darbais, o Mahatma Gandhi – tiesos jėga (*satyta-agraha*), taip Jonas Paulius II – iš susikaupimo trykščiančia solidarumo jėga. Tai jo asmenybės magnetizmo paslaptis.

Pilnutinis žmogus – žmonijos visuotintojas

Yra aiškių ženklų, kad Karolis Wojtyła, vadinamas Jonu Pauliu II, tapo vieno labai retų

asmenų, kuriuos galima laikyti žmonijos visuotintojais. Tokie asmenys, atsižadėję savęs, atsiduoda aukščiausiai Gėrio Versmei ir tampa Jos gyvais įrankiais, persiėmusiais pačia stipriausia juos motyvuojančia vertybe. Jie nepaprastai trokšta, kad toji vertybė, be kurios žmonės skusta kūnu ir/ar dvasia, juos praturtintų. Tad jie ima jos siekti visais jiems įmanomais būdais. Jono Pauliaus II atžvilgiu, tai nebuvo abstrakti vertybė, bet Asmuo, įsikūnijęs – tapęs žmogumi, Dievo Sūnus, kuris, paaukojęs save, siekė ir tebesiekia, kad visi žmonės, skurdūs jų pačių ribotame, neišpuoselėtame žmogiškume, persiimtų Jo paties nuostabių gyvenimų, Jo pagalba ir taptų kuo panašesni į Jį.

Karolis Wojtyła matė žmonių moralinį ir dvasinį skurdą. Pats išgyveno ateistinio komunizmo sistemos priespaudą, patyrė išdidžių nacių okupaciją, stebėjo nukrikščionėjusio Vakarų pasaulio žemiškų gėrybių ir malonumų medžiotojų skurdėlyną. Sutiko daug pasimetusių, besiblaškiančių, nusivylusių žmonių. Jam buvo jų gaila. Savo laiške teologui Henri de Lubec jis buvo užsiminęs apie asmenų „sutrumpėjimą į dulkes“. Tie žodžiai jam daugiau reiškė, negu mes suvokiame. Tačiau prieš tą nužmonėjimą jis dėjo pastangas, kad žmonės persiimtų Kristumi ir taptų į Jį panašūs žmonės. Tai reiškė ir persiimti krikščionišku humanizmu, ir kurti gyvybės kultūrą. Visa tai jis brangino ir viso to jis siekė visomis priemonėmis, visais savo talentais, visais keliais – lankydamas šalis, kalbėdamas, įkvėpdamas knygomis ir raštais, poezijos eilėmis ir teatro vaidinimais, filosofinėmis studijomis ir pastoracinėmis enciklikomis.

Popiežius siekė, kad kiekvienas jo sutiktas, jį girdėjęs, su juo kalbėjęs, kartu besimeldęs, tuo pačiu bendru išgyvenimu besidalijęs žmogus būtų paveiktas, – vienaip ar kitaip – per jį patį ar tiesiog Gėrio Versmės palytėjimu, pasisavintų jam dovanojamą gėrį, kuriuo dar tampa priau jungtųsi su Gėrio Versme, o taip pat ir su kitais aplinkui – su draugais, šeima, visuomene, tauta, Bendrija, su visa žmonija... kaip bręstantis žmogus vardan Sūnaus, jam dovanojancio iš Tėvo gautą žmogiškumo gėrį.

TURINYS

Popiežiaus asmenybės paslaptis (tęsinys).

Menas iš prigimties yra laisvas.

ALGS suvažiavimas.

Paminėtas rašytojos šimtmetis. Ledai pralaužti. Marc Chagall „Amerikos langai“.

Menas iš prigimties yra laisvas

RICHARDAS ŠILEIKA

Vilniaus „Vartų“ galerijoje veikia meno paroda „Šuolis iš savęs: menininko identitetas“. Apie jos sumanytą, išskirtinumą, dalyvaujančių autorių pastangas ir rezultatus teiraujosi šios parodos kuratorės, menotyrininkės Laimos Kreivytės.

– Prašau, pristatyk savo idėją.

– Svarbiausia idėja buvo pasiūlyti menininkams pabandyti „iššokti“ iš savęs. Nes kiekvienas iš mūsų turime tam tikrus kūrybos bruožus, tam tikrą elgseną, raiškos specifiką, temų ratą. Paprastai didesnės grupinės parodos, ypač metinės, būna panašios į muges: susirenka menininkai, atneša, ką turi geriausio. O ar tarp suvestų darbų yra koks gilesnis ryšys, ar tai kaip nors stimuliuoja meno procesą, nei klausima, nei žinoma. Todėl norėjau pa(sit)ikrinti, kiek iš tikrųjų menininkai turi noro ir pasiryžimo imti tam tikrus iššokus. Ir mane tiesiog pradiugino, kad menininkai turi labai daug entuziazmo. Visgi tai buvo vienas iš nedaugelio „Vartų“ projektų, kuriam menininkai darbus darė specialiai, o ne utempė, ką turėjo. Tą šuolį iš savęs galima buvo suprasti keliais lygmenimis. Viena vertus, tai šuolis iš savo įprastos meninės manieros, iš savo srities, tarkim, iš tapybos ir skulptūrų (nors tokių buvo nedaug). Daugelis vis dėlto pasirinko tam tikro menininko darbą ir jį išvertė į savo kalbos būdą. Pavyzdžiui, Eglė Bogdaniene pasirinko tapytojo Richardo Povilo Vaitiekūno tapybos darbą ir pavertė jį tekstiles kūrinium. Tačiau iš tikrųjų tema buvo daug platesnė. Pavyzdžiui, šuolį iš savęs galima buvo suvokti ir kaip esamos priklausomybės atsisakymą. Nes dabar menininkas dažnai siejamas su tam tikromis institucijomis, galerijomis ar kūrybinėmis sąjungomis. Ir man atrodė, tas perdėtas susiejimas,

kad vienas yra Šiuolaikinio meno centro menininkas, kitas „Vartų“ menininkas, dar kitas „IBID projektų“ menininkas, yra tam tikra prasme neteisingas – nes menas iš prigimties yra ir turi būti laisvas. Ir nuo komercijos, ir nuo tokių žiaurių institucinių priklausomybių. Man buvo įdomu pažūrėti, kiek galima peržengti tas ribas. Kita vertus, tas menininko identiteto šuolis galėjo būti ir į kitas kultūros sritis. Eglė Kuckaitė sudėlioja iš pačios pagamintų antspaudų darbą „Valdovų rūmai. II aukšto planas“. Menininkė reaguoja į Vilniuje atsirandančią monstrinę betoninę plytų statinį. Juk statomuose (o ne atstatomuose) Valdovų rūmuose nieko autentiško nėra, nes renesansiniai rūmai ir klasicistinė katedra niekada kartu nestovėjo. Ir Kuckaitė pabandė tam mui suteikti sau įprastą formą: ji kuria antspaudus su žmonių figūrėlėmis, iš jų dėlioja Valdovų rūmų planą.

Taigi nors pradžiai buvo su manyta labiau orientuotis į kito menininko ar jo darbų pasirinkimą, tačiau šuolio amplitudė iš tiesų didesnė. Pavyzdžiui, Alvydas Lukys atkreipė žvilgsnį į menininko, kaip kūrėjo, santykį su meno rinka ir su kūrė asmenines kreditingas korteles su savo darbų nuotraukomis. Identitetas šiais laikais yra daugialypis ir nuolat kintantis, todėl tyrinėti jį tik vienu aspektu būtų skurdinantis apribojimas.

– Visgi visi autoriai liko savo kalvėse, tai yra naudojo savo raiškos priemones (Trimakas – fotografija, Kasčiūnaitė – tapybą, Kvašytė – keramiką). Ir todėl pirmiausia „švietė“ jie patys (niekas nesigriebė kirvio ar lituoklio), o jų „reinkarnavimas“ į kitus buvo dažniausiai sužinomas tik perskačius pavadinimą.

– Iš tikrųjų iššokis „išeiti iš savęs“ menininkams, aš supratau, yra pats sunkiausias. Nes

Menotyrininkė Laima Kreivytė. Visos nuotraukos Vilmos Šileikienės.

kai kurie, pavyzdžiui, Saulius Vaitiekūnas nuo pat pradžių suprato, kad jis iš savęs neiššoks, kiek ir kaip bebandytų daryti. Vis vien iššoks tik į save. Todėl jis būtent ir parodijavo tas sifiziskas pastangas, kad bandai šokti, bet niekur negali nuo savęs pabėgti. Aš specialiai nesistengiau reguliuoti menininkų pasirinkimų. Ir man patiai buvo įdomu išsiaiškinti, koks kultūrinis laukas dabar aktualus Lietuvos menininkams. Tas laukas yra tikras žemėlapis. Nes šiuolaikinis meno kūrinys labai retai būna pats savaime, it daiktas savyje – jame viskas prasideda ir viskas baigiasi. Labai dažnai kūrinys funkcionuoja kaip nuoroda į kitus kontekstus, kalbasi su kitais meno kūriniais. Įdomu, su kuo mūsų menininkai kalbasi šiandien? Paaiškėjo, kad kai kuriems menininkams buvo svarbus plastinis atitikmuo. Kodėl net trys menininkai „naudojo“ Vaitiekūną? Vadinasi, Vaitiekūno riebus potėpius yra giliai įsigrauzę į lietuvišką meno sąmonę. Kodėl taip yra? Tikriausiai todėl, kad dar palyginti neseniai pradėjome „vartoti“ tą modernistinį meną, nors jis jau tapo kanonu, akademijose dėstomu dalyku. Po visų socialistinių realizmų meno kūrinio materialumas, jo apčiuopiama jėga buvo kaip meno galios išraiška. Turbūt dėl to Vaitiekūnas yra taip giliai įsirežęs, kad jisai maksimaliai sutirštino tą meno medžiagą. Man atrodo, ypač pavyko Vilmantui Marcinkevičiui pasirinkusiam stambiaformių italų tapytoją Botero. Vilmantui buvo labai naudinga trumpam išeiti iš savo „laukinės“ ekspresijos. Jis nutapė truputį dailesnę, apvalesnę lietuvaite. Ir kartu su menininko identitetu „apžaidė“ dar ir tautinį identi-

lengvą, o iš tikro ne taip paprastą. Marta Vosyliūtė glaistū vaitiekūniškai nutėpė spintelę, kurią pavertė paveikslu objektu, gyvu natūrmortu, išvedė į kitas dimensijas, padarė daiktą. Analogiškai pasielgė Jurga Jasinskaitė, pasirinkdama Katiūtės mėlynuosius paveikslus. Spintelę ji uždažė lygiai mėlynai, dar pridėjo du raudonus akcentus – obuoliukus.

– Juk šuolis iš savęs gali būti sąmoningas ir nesąmoningas. Parodos autoriai dažniausiai pasirinko sąmoningą žongliravimo kelią. Gal dėl to, kad pačiam šuoliui reikia pasirengti kaip iššūkiui...

– Man atrodo abu variantai – ir intuityvusis, ir racionalusis – yra vienodai vertingi ir be vieno ar kito menas labai nusikurstų. Jeigu kuriam menininkui atėjo išganinga mintis, susidūrus su vienu ar kitu atveju savo gyvenime, ir jis sugeba kitaip pažvelgti į siūlomą temą, tai dar įdomiau. Tačiau šiais laikais autorystė yra labai sąlygiškas dalykas. Jei, tarkim, Sherrie Levine gali paimti ir nufotografuoti kito menininko fotografijas ir pasirašyti Sherrie Levine, tai vadinasi autorystė priversta iki krizinio taško. Man įdomu, kaip vis dėlto menininkai dar sugeba žaisti tame lauke, padaryti tokių netikėtų dalykų. O kvietimas racionaliam šuoliui provokavo ieškoti ginčo ar dialogo partnerio. Man atrodo, ypač pavyko Vilmantui Marcinkevičiui pasirinkusiam stambiaformių italų tapytoją Botero. Vilmantui buvo labai naudinga trumpam išeiti iš savo „laukinės“ ekspresijos. Jis nutapė truputį dailesnę, apvalesnę lietuvaite. Ir kartu su menininko identitetu „apžaidė“ dar ir tautinį identi-

tetą. Tai irgi įdomus dalykas. Ar dar galime lietuvių menininkus vaidinti lietuvių menininkais, ar jų darbais yra lietuviški? Ar tas tautiškumas yra tik tai, kad toji Vilmano nupiešta rubilė laiko trispalvę vėliavėlę? Ir kodėl darbas pavadinamas Nepriklausomybės diena? Tiesiog todėl, kad Vilmantas jį pabaigė per Kovo 11-ąją, kai patriotinės nuotaikos tvyrojo ore. Tokie atsirandantys daugialypiai žaidimai yra įdomūs.

– Ar ne per sunku menininkui įvykdyti pasiūlytą literatūrinę temą? Juolab, kad pateikti tam tikrų sugestijų ir nuorodų.

– Aš kaip tik nesistengiau apibrėžti nei laiko, nei erdvės ribų, neriboti pasirinkimo. Žaidimas ir buvo transformacijos skatinimas, nors dalyvaujantys menininkai yra produktyvūs ir gana besikeičiantys. Bet yra daug vyresnės kartos menininkų, kurių stilius susiformavo jau senų senovėje ir jie keturiasdešimt metų tapo nedideles ankstesnių darbų variacijas, iš esmės nesikeisdami. Tad kaip menininkui pajusti, kada jau pradeda kartotis? Šiuo atveju tai buvo ne bandymas grįsti į svetimą rėmą, bet pasiūlymas keistis.

O parodos tema labiau susijusi ne su literatūra, bet su tikėjimu plačiausia prasme. Buves kard. J. Ratzinger apibūdino tikėjimo aktą kaip šuolį virš bedugnės. Tikėjimas nėra savaimė duotas dalykas – kad aš tikiu visą gyvenimą, ir man nekyla jokių abejonių. O juk abejonių kyla visiems ir visada. Ir būtų keista, jeigu jų nekiltų. Kiekvieną kartą šoki virš tos bedugnės, tikėdamasis, kad kažkur gali nušokti. Tiesiog darai tai, nes tau atrodė prasminga, nors ir neturėdamas jokių materialinių įrodymų. Bet jeigu tavo abejonės, tavo meno idėjos neišsiskristalizavė, tai tu jais dar labiau užaštrini, pastatai į kritinę ribą. Todėl ir norėjau kažkokios cheminės reakcijos.

Eimanta Ludavičiūtė ir Jūratė Širvytė darbas „Elenos pagrobimas“.

Patricija Jurkšaitytė. „Pagal M. K. Čiurlionį I, II, III, IV“.

tetą. Tai irgi įdomus dalykas. Ar dar galime lietuvių menininkus vaidinti lietuvių menininkais, ar jų darbais yra lietuviški? Ar tas tautiškumas yra tik tai, kad toji Vilmano nupiešta rubilė laiko trispalvę vėliavėlę? Ir kodėl darbas pavadinamas Nepriklausomybės diena? Tiesiog todėl, kad Vilmantas jį pabaigė per Kovo 11-ąją, kai patriotinės nuotaikos tvyrojo ore. Tokie atsirandantys daugialypiai žaidimai yra įdomūs.

– Ar ne per sunku menininkui įvykdyti pasiūlytą literatūrinę temą? Juolab, kad pateikti tam tikrų sugestijų ir nuorodų.

– Aš kaip tik nesistengiau apibrėžti nei laiko, nei erdvės ribų, neriboti pasirinkimo. Žaidimas ir buvo transformacijos skatinimas, nors dalyvaujantys menininkai yra produktyvūs ir gana besikeičiantys. Bet yra daug vyresnės kartos menininkų, kurių stilius susiformavo jau senų senovėje ir jie keturiasdešimt metų tapo nedideles ankstesnių darbų variacijas, iš esmės nesikeisdami. Tad kaip menininkui pajusti, kada jau pradeda kartotis? Šiuo atveju tai buvo ne bandymas grįsti į svetimą rėmą, bet pasiūlymas keistis.

O parodos tema labiau susijusi ne su literatūra, bet su tikėjimu plačiausia prasme. Buves kard. J. Ratzinger apibūdino tikėjimo aktą kaip šuolį virš bedugnės. Tikėjimas nėra savaimė duotas dalykas – kad aš tikiu visą gyvenimą, ir man nekyla jokių abejonių. O juk abejonių kyla visiems ir visada. Ir būtų keista, jeigu jų nekiltų. Kiekvieną kartą šoki virš tos bedugnės, tikėdamasis, kad kažkur gali nušokti. Tiesiog darai tai, nes tau atrodė prasminga, nors ir neturėdamas jokių materialinių įrodymų. Bet jeigu tavo abejonės, tavo meno idėjos neišsiskristalizavė, tai tu jais dar labiau užaštrini, pastatai į kritinę ribą. Todėl ir norėjau kažkokios cheminės reakcijos.

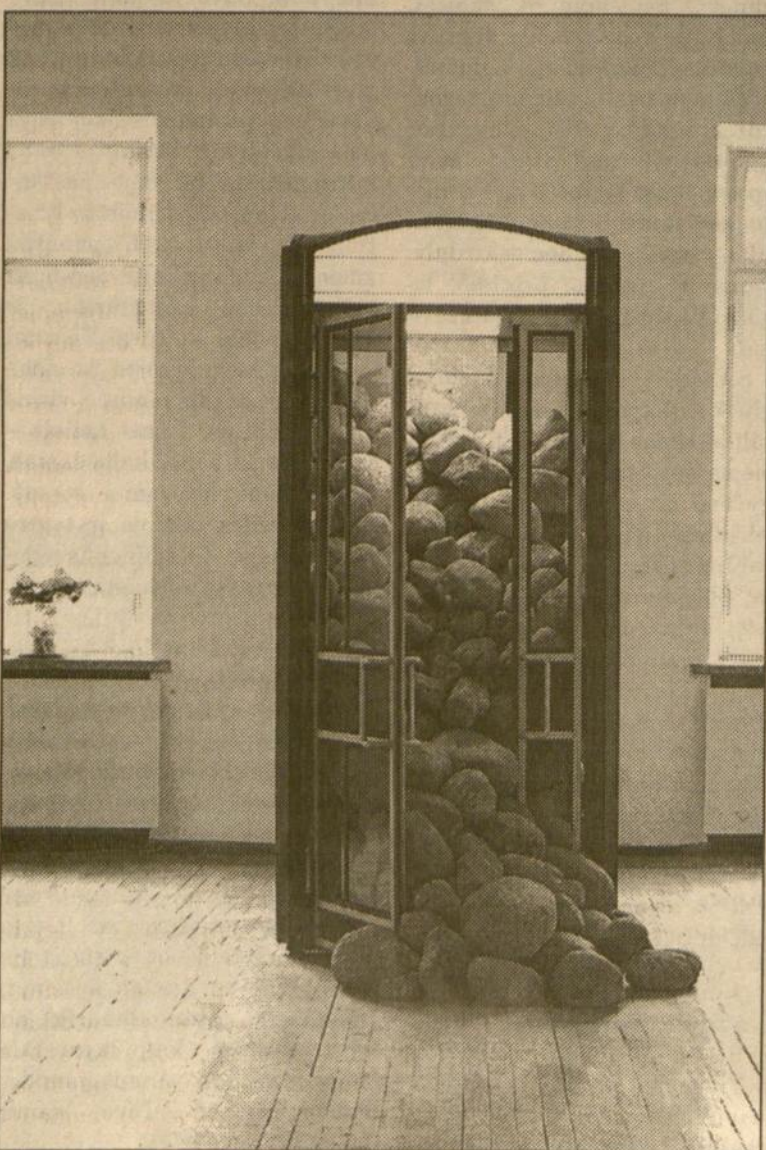
– O ką tartum apie parodos dalyvių darbų socialinį komponentą, kuris nors ir nedominavo, bet aktyviai krito į akis. Turiu omenyje Cooltūristų darbą, „Nac. vyrų premijos“, Eglė Kuckaitė ir jos „Valdovų rūmų planą“. Taip pat Eimantą Ludavičiūtį su Jūrate Širvyte, kurie įrengė drabužių paroduotę, persikvalifikavo, „šoktelėjo“ į prekybininkus.

– Ludavičius su Širvyte gal labiausiai išsoko galerijos kontekste, nes daug kas galerijai prikiša tam tikrą komerciškumą. Tačiau toks yra galerijų kelias užsidirbti ir kažkaip atsieti su menininkais, žinoma, jeigu pavyksta parduoti darbų. Todėl galerija negali kaip kokia biudžetinė įstaiga mokėti menininkams honorarų. Tą galerijos komerciškumo aspektą Ludavičius su Širvyte ir išnaudojo. Bet žvelgdami plačiau, regime, kad dėvėti drabužiai daugybę kartų buvo vienas naudoti – Deimantas Narkevičius iš jų buvo padaręs futbolų kamuolį. Tais drabužiais buvo apjuostos namo priešais prezidentūrą kolonos (Paul Rotgers). Tad dėvėti drabužiai jau yra vos ne atskiras žanras. Tu gali su jais daryti ką tinkamas. Bet galerijos kontekste judvieji darbas atrodė labiausiai erdviškai transformuojantis dalykas. O ar socialiai jis buvo labiausiai triumfuojantis, tai abejoju. Socialiniai darbai buvo jau minėtas Eglės Kuckaitės „Valdovų rūmų II aukšto planas“ ar Patricijos Jurkšaitytės „Pagal M. K. Čiurlionį I, II, III, IV“. Šie darbai net buvo angažuotesni politiskai. Radikalesnis pareiškimas – Čiurlionį nutapyti su kosmetine kauke arba ant degtukų dėžutės. Patricija jį pavaidavo kaip prekinį ženklą, stengiantis išnaudoti ir pritaikyti vartotojų visuomenei. Tai irgi tam tikra diskusija.

– Prašau pasakyti, kurie parodos darbai Tau, Laima, pačiai, kaip žiūrovei, yra įdomesni ar netikėtini?

– Į visus darbus stengiausi įsijausti. Man visada įdomu, kad žmonės geba taip drąsiai eiti iš to, ką jie yra darę. Ir tai nepriklauso nei nuo amžiaus, nei nuo lyties. Pavyzdžiui, Marija Teresė Rožanskaitė labai savitai perteikė Rembrandt „Sūnaus paklydimo sugrįžimo“ motyvą. Išlaikydama paveikslą kompoziciją, bet darydama dukrą paklydėlę, vietoj galingos tėvo figūros pasiūlė šešėlį. Vadinasi, tą tėvo galią reprezentuoja ne kažkas konkretaus, o jau visiškai abstraktus, efemeriškas dalykas. Tai man pasirodė stipru.

Taip pat įdomu, kad atsirado visiškai anoniminė merginų grupuotė „Cooltūristės“ (pagal „Guerrilla Girls“), kuri sugalvojo pasižiūrėti, kas vyksta Lietuvos kultūroje. Tai, kad Lietuvoje atsiranda aktyvistinis menas, yra naujas dalykas. Ir kad aktyvistinis menas startuoja ne Šiuolaikinio meno centre, o Vartų galerijoje savotiškai rodo, kad ryškios ribos, kas yra alternatyvus, kas yra oficialus, kas yra galerinis menas, kas yra SMC projektinis menas, yra gana nusitrynusios. Šis konkretus „Cooltūristų“ projektas gana aštrus ir skvarbus savo mintimi. Nes paprasčiausiai skaičių kalba parodoma, kad iš 127 Lietuvos nacionalinių meno premijų, įteiktų nuo 1989 metų, 17 gavo menininkės moterys, o 110 premijų – vyrai. Kuomet žiūri premijas gavusiųjų sąrašus, jokių klausimų nekyla. Bet kai parašomi pliki skaičiai, tai vis dėlto klausimų atsiranda. Galbūt iš tikrųjų Lietuvoje dabar yra daugiau talentingų vyrų, turinčių daugiau laiko ir sugėbantių geriau save išreikšti. Bet ar ši proporcija yra tokia ryškiai neadekvati, tai labai smarkiai abejotina. Todėl tokie aktyvistiniai darbai, kaip ir „Guerrilla Girls“ plakatai ir meninės akcijos, skatina atkreipti dėmesį į kai kuriuos dalykus ir pamąstyti. Nes mūsų meno pasaulyje diskursinių kūrinių mažoka.

Saulius Vaitiekūnas. „Žinia“.

NACIONALINĖS VYRŲ PREMIJOS

Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos teikiamos nuo 1989 metų.

1989, 1991, 1992, 1994, 1995, 2002 premija nepaskirta nė vienai menininkai.

1990, 1993, 1996, 1998, 2001, 2003 premija paskirta vienai menininkai.

Netikėtinas stebuklas įvyko 2000-aisiais: premija paskirta net trims menininkams (turbūt įkvėpė trys tūkstantmečio nullai).

Per 16 metų pagerbtos tik trys dailininkės: keramikė, tapytoja ir scenografe.

Iš viso apdovanoti 127 menininkai: 110 vyrų ir 17 moterų.

Moterys, jei norite gauti nac. premiją, stenkitės, kad jūsų menas būtų malonus akiai.

LIETUVOS MENAS - VYRŲ REIKALAS!

Už įvairių menų: COOLTŪRISTĖS pakelk@hotmai.com

Anoniminės grupuotės Cooltūristės darbas „Nac. vyrų premijos“.

Lietuvos ir Amerikos lietuviai gydytojai bendradarbiaus

VITALIJA PULOKIENĖ

Istorinis suvažiavimas

Amerikos lietuvių gydytojų sąjunga šiemet organizavo metinį suvažiavimą. Kaip sakė vienas iš ALGS vadovų – neeilinį istorinį!

Kuo gi jis ypatingas? Paklausėme Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos (ALGS) pirminko dr. Arvydo Vanagūno.

– Šis suvažiavimas – naujas žingsnis tarpusavio bendradarbiavimo link. Norėtume da-
lintis žiniomis, medicinos moks-
lo pasiekimais ir naujovėmis
tarpusavyje.

– Kaip tai įmanoma padaryti?

– Pirmiausia keičiantis in-
formacija mediciniuose žurna-
luose. Lietuvos medikai leidžia
dvisavaitinį Lietuvos gydytojų
informacinį laikraštį *Gydytojų
žinios*, daugiau skirtą infor-

tarų ar Vyriausybės, bet viso
pasaulio akiratyje.

LGS prezidento L. Labanausko komentaras

Tęsiant šią temą, teko pa-
klausti paties dr. Liutauras La-
banausko nuomonės apie padėtį
medicinos darbuotojų tarpe.

– Gerbiamas daktare, kas
vis dėlto vyksta šiuo metu Lie-
tuvoje?

– Pastarųjų metų įvykiai,
susiję su šalies gydytojų kova už
socialines garantijas – atlygini-
mų padidinimą ir visos svei-
katos apsaugos finansinės padė-
ties pagerinimą. Medikų padėtis
šalyje neatitinka Konstitucijos
48 straipsnio, kuris skelbia, kad
turi būti teisingas apmokėjimas
už sunkų ir atsakingą darbą. Jei
palygintume teisminių ieš-
kinių, kuriuos pacientai kelia
savo gydytojams, išsigtastumė-
me: per pastaruosius kelis me-
tus skaičius padidėjo dešimtį
kartų! Teko daryti išvadas.

– Kokie konkretūs reika-
vimai?

– Pagrindinis medikų reika-
lavimas – pakelti atlyginimus
50 procentų. Jeigu atlyginimai
nuo gegužės mėnesio 1 d. nebus
pakelti, gegužės 17 d. įvyks vi-
suotinis medicinos darbuotojų
streikas.

Autorės pastaba:

Gydytojų žiniuose rašoma:
„Lietuvos gydytojų sąjunga ir
Lietuvos sveikatos apsaugos
darbuotojų profesinė sąjunga
išnaudojo visas kolektyvinių
ginčų taikinimo procedūras (iš-
kėlė reikalavimus, kreipėsi į
Sveikatos apsaugos ministeriją
su prašymu sudaryti taikinimo
komisiją), tačiau visos profes-
sinių sąjungų pastangos iš-
spręsti ginčą taikiai buvo igno-
ruojamos. Todėl, galima teigti,
jog kolektyvinis ginčas nebuvo
išspręstas ir atsirado teisinis
pagrindas skelbti streiką sie-
kiant darbo užmokesčio padidi-
nimo sveikatos priežiūros įstai-
gų darbuotojams“.

– Ar nenukentės nuo to ligo-
niai?

– Pirmiausia, jeigu streikas
bus, jo apimtį nustatys vadi-
namoji trišalė taryba. Ji yra
sudaryta iš Vyriausybės, LGS
ir LSADP, kurios nustatys, ko-
kia pagalba bus teikiama. Lie-

nimacijos, ekstrinės pagalbos
skyrė. Tačiau bus mažinamos
planinės pagalbos apimtys. T.y.
tos planinės operacijos, kurios
nesudaro grėsmės gyvybei, svei-
katai, kurias įstatymai leidžia
atidėti tol, kol vyksta akcija.

– Ar visi medicinos darbuo-
tojai vieningai pritarė streikui?

– Su Lietuvos gydytojų
sąjunga solidari yra Lietuvos
sveikatos apsaugos darbuotojų
profesinė sąjunga: Kreipimėsi
pasirašė net 22 organizacijos,
apimančios ne tik gydytojus, bet
ir seses, priežiūros darbuoto-
jus, bei aptarnaujantį persona-
lą. Taip pat smulkesnės specia-
lybinės draugijos (chirurgų, pe-
diatrujų ir t.t.)

– Kokios Jūsų prognozės:
kiek ilgai gali užtrukti streikas,
o gal Sveikatos apsaugos minis-
terija suras lėšų?

– Balandžio 2 d. buvo pas-
kutinis mūsų dviejų sąjungų
posėdis, kur nuspręsta taip:
streikas prasidės ir tęsis tol, kol
bus patenkinti reikalavimai.

– Lietuvos spaudoje teko
skaityti, kad kelios privačios
klinikos žada dirbti visu greičiu.

– Tai dezinformacija. Na, o
jei taip atsitiktų, mes skelbtu-
mė juos streiklaužiais. Strei-
kas yra visuotinis, todėl, visame
pasaulyje yra tokia taisyklė, jei
Vyriausybė nesusitvarko su
kažkokia socialine grupe, šiuo
atveju medikais, tai sprendžia-
mas klausimas, ar tokia Vy-
riausybė gali valdyti šalį.

– Kodėl, Gerbiamas dak-
tare, skiriasi „Sodros“ pateikia-
mi duomenys apie darbo užmo-
kestį, nuo pačių medikų patei-
kiamų skaičių?

– Tai dar vienas „triukas“. Viena-
me laikraštyje buvo iš-
spausdintas A. Brazausko pasi-
sakymas šiuo klausimu, tačiau,
prieš dvi dienas *Valstybės žinio-
se* buvo spausdinama paties prem-
jero ataskaita apie 2004 metus,
kur aiškiai nurodyti vidurkiai,
apie kuriuos mes šnekam. Nors
straipsnyje matome, kad prem-
jeras nurodo vidurkius dides-
nius, neatitinkančius realybės,
taip patatydamas į keblią pa-
dėtį daugybę žmonių.

Suvažiavimo organizatoriai

Grįžkime prie suvažiavimo.
Pobūvio organizacinis komi-
tetas dėjo tikrai daug pastangų,

timais, atvykimu, planavo jiems
apžvalginę kelionę po Čikagą,
paaukėjo daug laiko ir pastan-
gų, kad svečiai jaustųsi laukia-
mi ir puikiai praleistų laiką. Dr.
Daina Variakojis pasirūpino
renginio vieta (suvažiavimas
vyko Willowbrook Ballroom,
Willow Springs priemiestyje,
IL). Dr. Paulius Slavėnas rūpi-
nosi reklama ir visų dalyvių pa-
kvietimu (šiais metais dalyvavo
rekordinis gydytojų skaitis).
Skirmantė Miglinienė ir prof.
Jonas Račkauskas (LTSC)
suteikė daug pagalbos, organi-
zuojant svečių priėmimą Wil-
lowbrook. Dr. Tomas Macke-
vičius pasirūpino muzika ir pa-
dėjo kompiuterinės informacijos
sritį. Dr. Elona Ščiupokienė
suprojektavo ir pasirūpino
ALGS ženklelių gamybą. Kaip
sakė viena iš organizacinio
komiteto narių, dr. Rasa Kaz-
lauskaitė: „Pavykęs renginys –
tai kolektyvinės organizacijos
paseka“.

ALGS – nori bendradarbiauti

Dr. Rasa Kazlauskaitė taip
pat papasakojo apie Amerikos
lietuvių gydytojų sąjungos
(ALGS) tikslus, planuojant šį
suvažiavimą.

– Gerbiama Rasa, kokie yra
ALGS ir LGS bendri tikslai?

Dr. Rasa Kazlauskaitė pristato prelegentus.

– ALGS ir LGS organizaci-
jos skiriasi, skiriasi taip pat ir
tikslai. Mūsų (ALGS) tikslas –
kolegų bendradarbiavimas, kei-
timasis informacija. JAV visi
gydytojai dalyvauja profesinėse
organizacijose, kurios veikia
kaip politinės jėgos, profesinio
tobulinimosi organizacijos. Tai-
gi, LGS Lietuvoje yra politi-
nė-profesinė organizacija. Mes
norėtume, kad kolegos JAV
sužinotų apie LGS, gal net no-
rėtų tapti LGS nariais. Tai būtų
naudinga profesiniam bendra-
darbiavimui ir medicinos moks-
lui.

– Ar ALGS pritaria LGS
planuojamam medicinos dar-
buotojų streikui?

– ALGS neturi politinės po-
zicijos Lietuvos gydytojų streiko
klausimu. JAV gydytojai neturi
teisės streikuoti – privati sis-
tema veikia rinkos dėsniais.
Netgi Cook County ligoninėje,
kurioje dirbu yra daugiau socia-
linės medicinos sistema, kur
gydytojai yra darbuotojai, o ne
verslininkai. Taigi, čia nebuvo
leista suformuoti profsąjungos,
tai reiškia, kad Cook County
ligoninėje visi, nuo šlavėjo iki
seselės, turi savo profesines są-
jungas ir gali streikuoti, o gydy-
tojai – ne. Gydytojų streiko kon-
cepcija Amerikos gydytojams
nėra pažįstamas reikalas. Aš
manau, kad dauguma ALGS
narių pritaria, jog sveikatos
apsaugos aptarnavimas Lietu-
voje turi keistis, konstruktyvių
pokyčių reikia. Man asmeniškai

Gydytojų suvažiavimo dalyviai. Iš kairės: ALGS prezidentas dr. Arvydas Vanagūnas, reumatologas iš Madison, WI, dr. Jonas Juozėvičius, dr. Loretą Leščinskienė, dr. Sigita Plioplienė ir LGS prezidentas dr. Liutauras Labanauskas.

labai rūpi, kaip gydysis Lietu-
voje nepasitūrinčius žmones.
Sergant labai sunku būti pasi-
turintiu. Be to, sveikatos gydy-
mas daug kainuoja. Mano nuo-
mone – prie derybų stalo turi
būti trikampis: gydytojai ir me-
dicinos darbuotojai, Vyriausybė
bei ligonių teisių gynimo aso-
ciacija. Kol kas ligonių teisių
Lietuvoje dar niekas negina, o
tokia asociacija neegzistuoja.

– Kokių būdų vyks infor-
macijos kaita ir bendradarbiavi-
mas?

– Šis istorinis susitikimas
padės susipažinti organizaci-
joms tarpusavyje. ALGS savo tink-
lalapio svetainėje pateiks nuo-
rodas į Lietuvos gydytojų sąjun-
gos tinklalapį. LGS prezidentas
dr. Liutauras Labanauskas mi-
nėjo, jog aptars lietuvių gydyto-
jų užsienio narystės LGS sąly-
gas. Tą informaciją atsiųs
mums ir mes informuosime savo
narius, kaip jie galėtų tapti LGS
nariais. Planuojamas bendra-
darbiavimas spaudoje. O ateity-
je, manau, bus dar daugiau min-
čių – priklausys nuo ALGS
narių susidomėjimo.

Suvažiavimo prelegentai

Medicinos darbuotojai, dir-
bantys Amerikoje, o taip pat
nemaža dalis atvykusių iš Lie-
tuvos medikų, rinkosi į pobūvį.
5 v.p.p. vyko registracija, paben-
dravimas prie kokteilių, bei
proga susipažinti su atvykusiais
iš Lietuvos svečiais.

Programą pradėjo Amerikos
lietuvių gydytojų sąjungos
prezidentas prof. Arvydas
Vanagūnas. Dr. Rasa Kazlaus-
kaitė pristatė prelegentus ir
pasiūlė visiems norintiems pa-
siskirti Nuomonių ir atsilie-
pimų knygoje.

Pirmoji suvažiavimo dalis
vadinosi „Medicinos pulsas“. Pre-
legentai – dr. Mindaugas
Vyngantas, dr. Edis Razma, dr.
Rimas Gilvydis bei dr. Vytas
Saulis – skaitė pranešimus,
labai vaizdžiai juos papildydami
skaidrėmis.

Dr. Mindaugo Vynganto pra-
nešimo tema: „Senatvinė gelto-
nosios dėmės degeneracija ir
pirmieji kliniškai efektyvūs Pe-
gaptonių/Macugen gydymo
būdai“.

Dr. Rimas Gilvydis pasakojo
apie naujus pasiekimus neuro-
radiologijoje bei „Hyperacute
Stroke“.

Dr. Edis Razma – pulmo-
nologijos specialistas, dėstė apie
anemiją bei jos gydymo būdą –
eretrocitų transfuziją. Šią ligą
galima nustatyti pagal hemoglo-
bino kiekį kraujyje. Dr. E. Raz-
ma išsamiai paaiškino, kokie
šiuo metu tyrimai yra atlieka-
mi, nustatant, ar transfuzijos

ALGS suvažiavime matėme ir buv. Lietuvių fondo Tarybos pirmininką dr. Antaną Razmą. Visos nuotraukos Vitalijos Pulokienės.

padeda pacientams; koks ane-
mijos lygis reikalauja transfuzi-
jos; ar tai kenksminga žmogaus
sveikatai; kokios dabartinės
taisyklės, nurodiančios transfu-
zijos naudojimą asmens gy-
dyme.

Prelegentas dr. Vytas Sau-
lis, dirbantis Hinsdale ligoninė-
je, pasakojo apie naujų „skene-
rių“ erą. Tai nauji „skeneriai“,
kurie padaro nepaprastai tobul-
las nuotraukas, padedančias
kardiologijoje.

Po pranešimų prelegentai
atsakė į daugybę iškilusių kla-
simų.

Antroji suvažiavimo dalis –
prelegentų iš Lietuvos išsamus
pasakojimas tema: „Lietuvos
gydytojų sąjungos veikla po
organizacijos atkūrimo 1989
metais“. Pranešimą skaitė
prelegentai dr. Liutauras
Labanauskas ir dr. Loretą
Leščinskienė.

Trumpa LGS istorija

Po Pirmojo pasaulinio karo
Nepriklausomoje Lietuvoje Svei-
katos departamente buvo įre-
gistruoti tik 148 laisvai prak-
tikuojantys ir 68 karo gydytojai.
Kartu į Lietuvą iš įvairių Ru-
sijos bei užsienio valstybių sku-
bėjo lietuviai gydytojai, nega-
lėję dėl vieno ar kitų priežasčių
darbuotis savo tėvynėje. Medi-
kai išitraukė į aktualių svei-
katos apsaugos problemų spren-
dimą bei savo profesinių reikalų
tvarkymą. Tačiau, norint ką
nors organizuoti, pirmiausia
reikėjo susiburti ir šį susi-
burimą teisiškai įteisinti. 1919
m. gegužės 2 d. įsikūrė Kauno
medicinos draugija (KMD),
suvaivindusi lemiamą vaidmenį,
organizuojant Aukštųjų kursų
medicinos skyrių, įsteigiant ir
leidžiant mokslinį medicinos
žurnalą *Medicina*, rengiant Lie-
tuvos gydytojų suvažiavimus,
įkuriant Lietuvos gydytojų

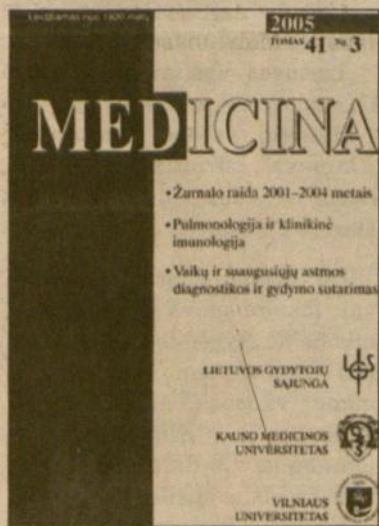
sąjungą. KMD įsteigimo inicia-
toriai buvo gydytojai Motiejus
Nasvytis ir Juozas Žemgulyš.
Kauno medikų pavyzdžiu netrū-
kus pasekė ir kitų Lietuvos
miestų gydytojai, buvo įkurtos
Kėdainių, Panevėžio, Šiaulių
bei Ukmergės gydytojų draugi-
jos. 1939 m. IX Lietuvos gydyto-
jų draugijų sąjungos atstovų
suvažiavime dalyvavo net 11
draugijų iš įvairių Lietuvos
miestų.

Pirmasis Lietuvos gydytojų
suvažiavimas įvyko 1927 m.
rugėjo 29 d. Kauno rotušės
saleje. Jame dalyvavo 201 gydy-
tojas. 30 proc. suvažiavimo
dalyvių buvo KMD nariai, jie ir
davė suvažiavimui pagrindinę
kryptį bei perskaitė absoliučią
pranešimų daugumą.

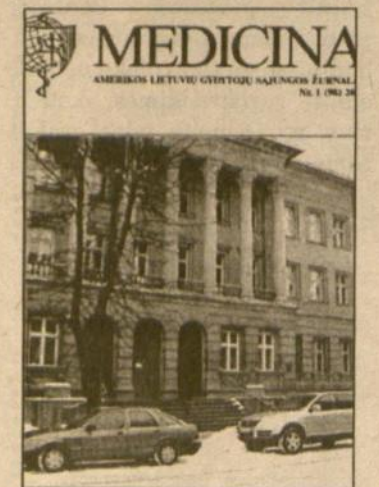
Baigęs pasakojimą dr.
Liutauras Labanauskas taip pat
mielai atsakė į klausimus apie
Lietuvos gydytojų padėtį, darbo
uždarbį, minėjo skaičius ir fak-
tus. Vienas labiausiai domi-
nusių klausimų, kuriuos uždavė
jauni gydytojai, matyt, neseniai
atvykę iš Lietuvos – gydytojų
emigracija. Prelegentas pasako-
jo, kad iš tiesų didelė dalis bai-
gusių studentų stengiasi išva-
žuoti praktikuoti į kitas val-
stybes Europoje ir Ameriką. Ar
jie sugrįžta? Gydytojas atsakė
trumpai: neteko girdėti tokių
atvejų! Tačiau svarbiausia, kad
išvyksta 10–15 metų darbo
stažą turintys gydytojai. Tai,
prelegento nuomone, jau proble-
ma. Kiek suglumę ir labai
nustebe, Amerikos medikai
bandė suvokti, kaip gydytojai
gali uždirbti vidutiškai 400 dol.
per mėnesį. Tai atrodo nerealu.
Būtent todėl Lietuvos medikai
ir stengiasi atkreipti į save de-
ramą dėmesį. Mat pagalba
žmonėms ir sveikata - brangiau-
sias turtais!

muoti gydytojus, bei išsamų
medicinos žurnalą *Medicina*,

kur spausdinami apžvalginiai
straipsniai, klinikiniai tyrimai,
eksperimentiniai tyrimai, medi-
cinos istorija ir raida bei meto-
dinės rekomendacijos. Mes, Ame-
rikos lietuviai gydytojai, taip

pat leidžiame žurnalą *Medicina*.
Bendradarbiaujant redakci-
niam kolektyvam, galime keistis
informacija ir žiniomis.

– Ar tam tikslui pasikvie-
tėte LGS pirmininką dr. Liutau-
rą Labanauską ir dr. Loretą
Leščinskienę?

– Mūsų tikslas plačiau su-
pažindinti Amerikoje praktikuo-
jancius gydytojus su Lietuvos
gydytojų darbo ir gyvenimo
aktualijomis. Norėjome daugiau
išgirsti apie Lietuvos gydytojų
sąjungos veiklą po organizacijos
atkūrimo 1989 metais. Žinoma,
dabartinės medikų problemos
mums irgi labai svarbios. Jos
yra ne tik Lietuvos parlamen-

tuvos įstatymai draudžia ne-
teikti butinosios ir pirmosios pa-
galbos, tai reiškia, kad turės
dirbti priėmimo kambariai, rea-

bei paruošiamojo darbo. Dr. Re-
nata Stanišienė buvo šio
renginio mecenatė. Dr. Sigita
Plioplienė rūpinosi svečių pakvie-

Lietuvos gydytojų sąjunga
Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga

REIKALAVIMAS

**Dėl sveikatos priežiūros finansavimo
ir sveikatos priežiūros darbuotojų
atlyginimo padidinimo**

2005 m. balandžio 2 d.

2005 m. sausio 27 d. Lietuvos gydytojų sąjungos ir Lietuvos svei-
katos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos iškelti reikalavimai pa-
tenkinti tik iš dalies. LR Ministro Pirmininko potvarkiu sudaryta dar-
bo grupė padarė išvadą, jog Vyriausybė siūlymus dėl mūsų iš-
keltų reikalavimų. Surastas kompromisas dėl 1, 2 ir 4 punktų, tačiau
svarbiausio 3-ojo punkto reikalavimų išspręsti nepavyko, todėl tiks-
linga ir toliau kelti šį svarbų reikalavimą dėl darbo užmokesčio didi-
nimo.

1. Darbo užmokestį kelti pagal pateiktą grafiką:
1. 2005 m. darbo užmokestį asmenis sveikatos priežiūros darbuo-
tojams pakelti 50%, tai leistų pasiekti šalies darbo užmokesčio vi-
durkį, t. y. papildomai skirti 100 mln. Lt prie jau numatytų PSDF biu-
džeto 167 mln. Lt.

2. 2006 m. darbo užmokestį asmenis sveikatos priežiūros darbuo-
tojams pakelti 30% ir papildomai skirti 154 mln. Lt prie jau numaty-
tų PSDF biudžeto 200 mln. Lt.

Medikų organizacijos prašo skubiai nagrinėti pateiktus reikalavi-
mus, kadangi 2005 m. balandžio 2 d. Lietuvos gydytojų sąjunga ir
Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga priėmė
sprendimą dėl visuotinio sveikatos priežiūros darbuotojų streiko skel-
bimo Lietuvos įstatymų nustatyta tvarka.

Lietuvos sveikatos apsaugos
darbuotojų profesinės
sąjungos pirmininkė

Lietuvos gydytojų
sąjungos prezidentas

Almona – Aldona Baublytė

Liutauras – Liutauras Labanauskas

Paminėtas rašytojos šimtmetis

PRANAS VISVYDAS

Petronėlė Orintaitė (1905–1999) Los Angeles mieste išgyveno 40 metų. Avenel gatvėje, netoli nuo B. Brazdžionio India gatvės. Ne prabangiame, bet tapybiškame Silver Lake rajone. Aplinkui kalvų, pašlaičių, augmenijos vaizdai džiugina žvilgsnį. Pėstute pasiekama Šv. Kazimiero bažnyčia ir įvairios parduotuvės.

Balandžio 10 d., sekmadienį, popiet, parapijos salėje įvyko rašytojos šimtmečio minėjimas. Gimė Liepalotų kaime, Šakių apskrityje. Mirė Los Angeles. Palaidota Kudirkos Naumiestyje. Pastaruoju metu Lietuvoje pagyvėjo susidomėjimas jos raštais, itin beletristinėm apybraižom apie Salomėją Nerį knygoje *Ką laumės lėmė ir Liepalotų medynuose*. Abi jas gi jungė glaudi pažintis, mokytojavimas, pasišventimas literatūrai.

Kartais pati minėjimo sandara suteikia žodiniui turiniui pagrindinį voltažą. Ginkdie nesakau, kad Orintaitės kūrybos tekstai savyje neturi pakankami energijos. Turi – kad ir jos širdimi rašyta romantiška lyrika. O prozoje – judrus ir linksmas pirmosios nepriklausomybės laikotarpio Lietuvos žmonių pavaizdavimas. Čia lietuvių kalba šviti sintaksės sklandumu ir daugybe retų, taiklių žodžių. Gyvatinga rašytoja.

Tie privalumai yra duona minėjimo skaitovams. Tačiau auditorijai, su įvairiomis girdėjimo galimybėmis, reikia ir reginio. Bent minimalaus teatro. Reikia gerokai dekonstruoti tai, ką mes nuolat kartojame scenoje – prie mikrofono, o kartais ir be jo, išėję monotoniškai

Rašytoja Petronėlė Orintaitė.

skaitome. O būna, kad gale salės nieko negirdi.

Šį sykį to nebuvo. Rengėjai – ART ir Janutų šeima – iš pagrindų pakeitė renginio formą. Kazys Januta–Orintaitės vyras, o ART, spėju, yra Amanda Ragauskaitė ir Laima Gajauskienė. Skirtingas balsų skardumas ir skirtingas išjautimas. Edita – aktorė. Laima – „Retro“ šokėja.

Orintaitės vėlyviausių dienoraščių skaitymas patikėtas prie mašinėlės sėdėjusiai Veronikai Ragauskienei. Ji yra patyrusi LA dramos sambūrio aktorė, tad pageidavau stipresnės raiškos. Esu skaitęs Orintaitės tik tai, kas buvo išleista išėjimo. Dabar, išklauses aktorės Dainos Kamarauskaitės vaizdžiai interpretuojamų ištraukų iš romanų *Paslepta žaizda* ir *Dau-biškės inteligentai*, bandysiu ir su tomis knygomis susipažinti. Tolygiai išraiškiai nuskambėjo ir Haroldo Mockaus skaitomi rašytojos vaikystės prisiminimai.

Auditorija viską priėmė su pasitenkinimu. Plojo kuo šilčiausiai. Pabaigoje mieliai išklaušė veterano režisierius Petro Maželio pasakojimo, kaip jis Clevelande pastatė Balės Voveraitės (Orintaitės) pjesę *Žirgonė ir Gailė* ir kaip ja žavėjosi vaikai. Taip pat senjoro lazdele prie pakyls priėjo Kazys Januta. Sujaudintas minėjimo sėkmės, dėkojo taip originaliai renginį surežisavusiam A. Ragauskui ir „Retro“ grupės skaitovams.

Į minėjimą iš San Francisko su visa šeima buvo atvykęs P. Orintaitės sūnus inžinierius Donatas Januta. Vieną kamerinį literatūros išgyvenimą. Už pakyls nuo lubų karojo keliaspalvės skraistės. Šalia jų milžiniškas jaunos, gražios rašytojos portretas. Dailininko Sigitos Šniro sumanymas. Pradžioje ant sienos buvo rodomas padidintas video – senatvėje nuostabiai žvali rašytoja zanavykiškai pasakoja, labai skubėdama. Kai ką supratau, kai ko ne. Po to, berods, birbynės melodijai tylenant, suėję susidėstę skaitovai – tie patys, kurie pernai La Crescenta mieste, CA, tauriai paminėjo Salomėjos Nėries gimimo šimtmetį. Kazio Janutos dėka, apsirū-

pinę P. Orintaitės knygomis, visi buvo tinkamai pasiruošę. Pasivadavimas programos lapu, vardinu pavardes ir skaitomus tekstus. Pirmiausia Amanda Ragauskas trumpai apžvelgė Petronėlės Orintaitės gyvenimą ir kūrybą. Tada eilėraščius iš rinkinio *Pro mėlyną skliautą* paskaitė Edita Kliučinskaitė ir Laima Gajauskienė. Skirtingas balsų skardumas ir skirtingas išjautimas. Edita – aktorė. Laima – „Retro“ šokėja.

Orintaitės vėlyviausių dienoraščių skaitymas patikėtas prie mašinėlės sėdėjusiai Veronikai Ragauskienei. Ji yra patyrusi LA dramos sambūrio aktorė, tad pageidavau stipresnės raiškos. Esu skaitęs Orintaitės tik tai, kas buvo išleista išėjimo. Dabar, išklauses aktorės Dainos Kamarauskaitės vaizdžiai interpretuojamų ištraukų iš romanų *Paslepta žaizda* ir *Dau-biškės inteligentai*, bandysiu ir su tomis knygomis susipažinti. Tolygiai išraiškiai nuskambėjo ir Haroldo Mockaus skaitomi rašytojos vaikystės prisiminimai.

Auditorija viską priėmė su pasitenkinimu. Plojo kuo šilčiausiai. Pabaigoje mieliai išklaušė veterano režisierius Petro Maželio pasakojimo, kaip jis Clevelande pastatė Balės Voveraitės (Orintaitės) pjesę *Žirgonė ir Gailė* ir kaip ja žavėjosi vaikai. Taip pat senjoro lazdele prie pakyls priėjo Kazys Januta. Sujaudintas minėjimo sėkmės, dėkojo taip originaliai renginį surežisavusiam A. Ragauskui ir „Retro“ grupės skaitovams.

Į minėjimą iš San Francisko su visa šeima buvo atvykęs P. Orintaitės sūnus inžinierius Donatas Januta.

„Sodžius“ iš West Hartford, CT (vad. Raimonda Jalinskienė), ruošiasi dalyvauti VIII Dainų šventėje.

Ledai pralaužti

NIJOLĖ BENOTIENĖ

Valio, ledai pralaužti ir pirmasis vienetas, užsiregistravęs ir atsiliepęs į VIII Dainų šventę šūkį: „Atsiliepk daina“, yra grupė „Sodžius“ iš West Hartford, Connecticut valstijos, kurio vadovė Raimonda Jalinskienė rašo: „Labai smagu, kad mes užsiregistravome pirmieji, bet tuo pačiu ir šiek tiek gaila, kad niekas neskuba. Mūsų grupės dalyviai su didžiausiu nekantrumu laukia artėjančios šventės. Bus malonu su visais susipažinti ir drauge padainuoti“.

Galiu pradžiuginti, kad iki balandžio 1 dienos jau 12 chorų yra užsiregistravę į Dainų šventę, kas labai džiugina rengėjus, duoda daugiau jėgų toliau dirbti šventės ruošos darbu. Vieni chorų vadovai registruojasi per internetinę svetainę www.dainusvente.org, kiti siunčia registracijos anketas paštu. Visi būdai yra priimtini ir visos registracijos pasiekia meno vadovę R. Klorienę.

Kiekvieno vadovo registracijos anketoje parašytos ir choro atstovo koordinatės, su kuriuo būtų galima palaikyti ryšius dėl informacijos spaudai, žiniasklaidai, šventės leidinio ruošimui ir kt. Ir štai pasidžiaukime ir susipažinkime su pirmuoju chorų, pirmąja grupe „Sodžius“, apie kurią trumpą aprašymą atsiuntė grupės vadovė–chorvedė Raimonda Jalinskienė.

Mūsų grupė susikūrė prieš 4 metus prie St. Andrews parapijos, New Britain, CT. Į bažnyčią sekmadieniais susirinkdavo nemaža grupė jaunimo, taigi, Romo Butrimo paskatinti (tuo metu jis buvo Lietuvių bendruomenės pirmininkas), mes sukūrėme grupę „Sodžius“. Pirmos repetitijos buvo R. Butrimo namuose. Dauguma ansamblio narių neseniai atvykę iš Lietuvos, iš visų Lietuvos regionų – tai lietuviška dainų mylintis jaunimas. Dauguma dainininkų turi muzikinį išsilavinimą ir yra sėkmingai dainavę Lietuvoje gerai žinomuose ansambliuose. Repertuarui renkames lietuvių liaudies dainas iš visų Lietuvos kraštų, o taip pat atliekame ir Lietuvos kompozitorių originalias bei harmonizuotas dainas. Ansambliui akordeonu pritaria R. Butrimas, kuris New York turejo savo grupę. Mes taip pat grojame skudučiais.

Kolektyvas daug koncertuoja, atlikdamas kiekvieno lietuvių širdžiai mielas dainas, ne tik Connecticut, bet ir aplinkines valstijose. Lietuvių liaudies dainos bei sutartinės sekmadieniais skamba St. Andrews parapijos salėje prieš lietuviškas Mišias. Ten mes repetuojame. Mūsų kolektyvas priklauso St. Andrews parapijai, bet mes nesame parapijos choras. Mūsų bažnyčios choras irgi užsiregistravo į dainų šventę. Aš esu grupės „Sodžius“ vadovė, baigusi Lietuvos Muzikos akademijos Klaipėdos fakultetų muzikos mokytojos–chorvedės specialybę. Penkerius metus dirbau Vilniaus M. Daukšos mokykloje.

Meno vadovė Rita Klorienė labai džiaugiasi, kad chorai registruojasi šventei, nelaukdami vasaros ar rudens. Juo anksčiau žinosime dalyvių skaičių, tuo geriau galėsime paskaiciuoti, kiek šventės repertuaro knygų paruošti chorvedžiams, kaip planuoti visą šventę.

Štai verti pagyrimo chorai, užsiregistravę iki balandžio 1 dienos:

„Daina“ iš Jupiter, FL, vadovė Renata Armalaitė;
„Rambynas“ iš Omaha, Nebraska, vadovas Algimantas Totilas;

„Exultate“ iš Cleveland, OH, vadovė Rita Klorienė.

„Laisvė“ iš Lawrenceville, NJ, vadovė Ilona Babinskienė;
Vaikų choras „Atžalynas“

(įsisteigė kaip Philadelphiajos „Laisvės“ choristų vaikučių choras), vadovė Raimonda Rukšienė;

Detroito LB mišrus choras, iš Harford Canton, MI, vadovas Rimas Kasputis;

Palaimintojo Jurgio Matulaičio misijos vaikų choras „Vyturys“ iš Chicago, IL, vadovas Darius Polikaitis;

St. Andrews parapijos choras, iš New Britain, CT, vadovė Geraldine Ganzer–Siniūtė;

„Putinas“ iš Rochester, NY, vadovas Raimundas Obalis;
„Lietuvos Vyčiai“ iš Čikagos, IL, vadovas Faustas Strolia;
Lietuvių meno ansamblis „Dainava“, turintis per 60 choristų, iš Čikagos, IL, vadovas Darius Polikaitis.

Tai pirmieji chorai ir jų vadovai, išskelta galva ir suderinto mis balso stygomis laukia tolesnių organizacinio komiteto ir meno vadovės nurodymų. Čia vadovė R. Klorienė irgi įgaudama vis didesnę pagreitį kviečia visus apsilankyti internetinėje svetainėje www.dainusvente.org, kurioje jau yra 18 repertuaro dainų. Ją galima kiekvienam išsispausdinti, arba net atsisiųsti (download) ir nusikopijuoti savo diskeliu. Šilčiau pradėju šviesti pavasario saulutei paukšteliams pragyduš žemelę budinimo giesmę, nieko nelaukdamį registruokimės, kad i mes, po 15 metų tylos, prikeltume dainų švenčių garsus.

Dangiškos spalvos Amerikos vizija

MONIKA BONČKUTĖ

Įėjus pro pagrindines Art Institute of Chicago duris, pasukau į blausiai apšviestą koridorių žemutiniame aukšte. Jame aplinkui buvo išdėstyti įvairiausi karo įrankiai – šautuvai, pistoletai, senovinės timpos, kardai, ietys, viduramžių šarvai. Gūdi kelinė. Šurpi žmonijos kraujo liejimo istorija. Bet, slenkant koridoriu gilyn pamazėle iš tolo emė skliti mėlyna šviesa. Sodri dangiška šviesa, krentanti pro Marc Chagall „Amerikos langus“ („American Windows“).

Gimęs Baltarusijoje, tuometinės Rusų imperijos Vakarijame pakrastyje, žydų kilmės dailininkas Marc Chagall iš gimtojo Vitebsko išvyko stu-

dijuoti į Sankt Peterburgą, o vėliau į Paryžių. Ten jis sutiko savo būsimuosius bendraminčius avangardo poetus Blaise Cendrars, Max Jacob, ir Guillaume Apollinaire, taip pat tuomet jaunas dailininkas, vėliau tapusius žymiais: ekspresionistą Chaim Soutine, abstrakcionistą Robert Delaunay, ir kubistus Albert Glerizes, Jean Metzinger, Fernand Léger, and André Lhote. Ši kompanija Marc Chagall stimulavo, padėjo atsiskleisti jo talentui. Pirmieji keturi metai Prancūzijoje kritikų laikomi brandžiausiais jo kūryboje. Nors vaikystės Vitebsko prisiminimai Marc Chagall išliko svarbiausiu kūrybą stimuliuojančiu šaltiniu, ir vėliau dar šešis metus jis kūrė Vitebske bei Maskvoje, pirmaisiais metais Pary-

žiauje jis sukūrė drobes, kurios vėliau nulėmė tai, koku dailininku jis bus likusius 60 metų. Pagaliau jis buvo vienas iš nedaugelio menininkų, dar būdamas gyvas eksponavęs savo drobes Paryžiaus Louvre. Gal todėl daugelio mūsų atmintyje Marc Chagall išlikęs kaip prancūzų menininkas, nors jis gimė ir augo ne taip jau toli nuo Lietuvos.

Per Antrąjį pasaulinį karą, gelbstintis nuo nacių persekiojimo, Marc Chagall pasitraukė į New York. Čia buvo surengtos dvi jo didžiulės parodos – Museum of Modern Art, New York, ir, po kelių mėnesių, Art Institute of Chicago. Amerikos kritikai ir kolekcionieriai turėjo progą iš naujo įvertinti iki tol Amerikoje spektiškai sutiktą jo kūrybą. Po karo grįžęs gyventi į Paryžių, Marc Chagall vėliau ne kartą lankėsi ir kūrė svetinai jį pasitikusioje Amerikoje.

Marc Chagall fantastiškų gyvūnų, bibliinių pranašų, milžiniškų gėlių puokščių, melanholiškų klounų, skraidančių mylimųjų ir ant stogo grižiančio smuikininko vaizdiniai padarė jį vienu populiariausiu XX amžiaus Prancūzų mokyklos dailininku visame pasaulyje. Sapno turinys, išreikštas sodriomis spalvomis ir lengvu tapymo stiliumi, nors ir atspindėdamas tuometines ekspresionizmo, kubizmo ir net abstrakcionizmo kryptis, vis tik išliko nekintamai individualiu. Nors kritikai kartais skundėsi Marc Chagall kūrybos pa-

viršutiniškom nuotakom, nevienoda kokybė ir pernelyg besikartojančiais motyvais, bet sutarė, jog geriausiuose savo kūriniuose jis pasiekė vaizdinės metaforos lygį, taip retai pasitaikiusį moderniajame mene.

Art Institute of Chicago 1977 metais buvo iškilmingai atidengtas jo, trejus metus kurtas, 6 dalių vitražas „Amerikos langai“, skirtas 200 metų JAV jubiliejui. Tai buvo vienas pasukinių didžiųjų Marc Chagall darbų, kuriuo jis pagerbė Ameriką, kaip laisvės, pagarbos žmogui, kultūrinės ir religinės tolerancijos šalį. Ameriką, kuri jį priėmė karo metu, suteikė jam saugumo jausmą, galimybę kurti.

„Amerikos langai“ – Marc Chagall laisvės vizija. Žvelgiant į juos šiandien, kai Amerikos istoriją kas dieną žymi prieštarų žygiai Artimuosiuose rytuose, kuriami ir bandomi vis tobulesni ginklai, kurie kažkada papildys kolekciją Art Institute lavoninėje primename koridoriuje, turime išdrįsti neužsimerti.

Art Institute of Chicago, dėl muziejaus naujo dešiniojo sparno statybos, gegužės 2 d. laikinai išmontuos ir perkels į savo dirbtuves Marc Chagall „Amerikos langus“ atnaujinimui. Juos grąžinti nuolatinei ekspozicijai tikimasi tik 2009 m. pavasarį. Taigi kuriam laikui atsisveikinti su jais liko tik kelios savaitės.

Art Institute pastatas, Chicago, Illinois.